

ACC. N:R M. 11067:1.

Jag skall söka skildra en julafton från mitt hem här i Burlöv omkr. 1910
Då arrenderade far stället av min älsta faster som var änka och till-
samman med mina två andra ogifta fastrar bebodde en flygel på gården
(gården brann så gott som helt vid eldsvåda 1935) Vi firade julafton
gemensamt. Vi hade två drängar på gården, Karl, som var en morbror till
\ och / mig, Smitt, en lustigkurre, som varit sjöman och cirkusartist. De voro
ett slags självskrivna ledare i byn vid alla slags upptåg och tillställ-
ningar som ungdomen hade då. Sociala skrankor hindrade inte på den tiden
ungdomens samvaro, eller rättare: de märktes ej i det sammanhanget. Våra
och granngårdarnas drängar och söner samlades tidigt på e.m. vid ett
litet hus, som ligger vid vår trädgårdsgräns och som då tillhörde gården,
men arrenderades av Anders Larsson och hans son Lars Andersson. Lars var
kyrkovaktmästare och ringare vid gamla kyrkan och hans far som förut haft
samma syssla, var numera träskomakare. Lars, som var halt, var påhittig
och sällskaplig, han var hjälprede åt alla i byn och stod på god fot med
alla. Då alla samlats bjöd Lars in dem på julasup och sen skulle julen
skjutas in. Hela sällskapet, inklusive Lars, var försedda med puffertar
och gamla pistoler och effekten av salvan var storartad.

1,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Def. 34.

ACC. N:R M. 11067:2.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Undertiden var förberedelserna i stuelängan i gång. Vatten hämtades vid pump på gården, men annars var förhållanden redan då ganska nutidsenliga. Ordentliga fotogènlampor fanns, stor järnspis i köket och ugnar i alla rum. Vi hade ett stort ekbord med förlängningsskivor, det drogs ut och dukades med vita drällsdukar och hemmavävda servetter, som min faster som hade lärt hushåll hos greve Hamiltons i Lund, formade till olika figurer. Julgran hade vi så länge jag minns, med ljus och glitter, konfekt och små äpplen från trädgården som kallades duväpplen och hängdes upp i sytrådar. Min faster stöpte ljus och präsor till jul och vi hade ljus överallt, på spishyllan i köket skulle stå två ljus i blankpolerade mässingsstakar. Vi hade en mycket lång linnebonad (7 - 8 m.lång, 1 m.bred) med vikingsskepp och andra figurer i blått och rött, som min fars kusin Hanna Olsson, hade vävt och som vi hängde upp över julen. Mor gjorde små buxbomsgirlander som hängdes över dörrarna. Handelsbod fanns i Åkarp (Blombergs) men far och mor och en av fastrarna körde ändå till Malmö några dagar före jul och köpte gran, vin och sprit och annat. Vi hade för det mesta gäster från Malmö julafton, det var släktingar, två familjer och ett par "löshästar". De hämtades vid stationen i Arlöv och

ACC. N:R M.11067:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

oro till övermåttan lastade med paket och väskor med julklappar, dels till sina egna barn och familjemedlemmar och dels till gårdens folk, så snart de kom fram, blev alla julpaket undanlagda i fastrarnas lägenhet, de skulle senare delas ut av tomten. Kaffe och hemmabakade kakor var framstukat i salen och alla samlades där, även drängarna och tösen skulle vara med. Vid femtiden anlände mycket ceremoniellt Anders Larsson och Lars, fina och uppsträckta, Anders Larsson troligen enda gången på året i krage och rosett, iförd nya rödrutiga morgontofflor och Lars medhavande en stor påse apelsiner. Anders Larsson tog alla i hand och önskade "en god och fröjdefull jul och allt vad gott är", framfört på lite stelbent högsvenska. De bjödos på konjak och cigarr och sen satt man och pratade tills maten var färdig. Dessförinnan hade också en annan julgäst anlant. Han hette Johan Viktor Bovin och bebodde sedan några år tillbaka en gammal drängkammare i uthusen på gården. Några korta upplysningar om honom bör nog lämnas: Far och en av drängarna fann honom en vinterkväll halvt begravnen under snön i ett dike i byn, han var dödfull och helt förkommen. De tog honom med hem och han bäddades ner i ovannämnda kammare. Dagen därpå när han kvicknat till berättade han att han avskedats från sockerfabriken

ACC. N:R M. 11067:4

4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i Arlöv, på grund av superi och ej visste var han skulle ta vägen. Han fick stanna tills vidare och gratis disponera kammaren, han stannade i över tjugo år eller till sin död 1925. Han hade ett synnerligen fantastiskt förflutet, i korthet följande: född i Arboga 1847, hans ^{far} var någon slags tjänsteman vid magistraten, fick han god uppfostran, gick i läroverk men relegerades och värvade sig vid Livgardet till häst, avancerade till sergeant, blev utstraffad och fockad p.gr. av fylleri, reste till Norge och tecknade värvningskontrakt för sex års arbete på plantager på Sandwichöarna, for dit med en seglare under ytterst vidriga förhållanden, stor del av arbetarna som värvat sig, dog på sjön av skörbjugg och umbäranden. Arbetade på plantagen i sex år, avancerade till kinesförman och stannade fyra år till, hade tjänat 35 000 dollars när han lämnade öarna. Reste härs och tvärs i Förenta staterna och England och söp opp pengarna så han hade bara 500 kr. när han kom tillbaka till Sverige. - De åren han bodde hemma, arbetade han tidvis i villaträdgårdarna i Äkarp och levde ytterst torftigt. Han hade framstående anhöriga bl.a. en bror som var trädgårdsdirektör och redaktör o. utgivare av tidningen Viola. De hade emellertid för länge sen insett det lönlösa i

ACC. N:R M. 11067:5.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

att söka upprätta honom, dock sände brodern de sista ären av hans liv honom några hundra kr.-- På nykter kaliber kunde Bovin vara ytterst trevlig och underhållande, han var en god sångare och då han blev inbjuden vid högtider, som t.ex. nu vid julen, var han alltid snyggt klädd i kostymer som han fått av grosshandl. Baeckström i Åkarp, han hade ett belevat uppträdande och kunde roa hela sällskapet med sina utbroderade historier från sina långfärder, och han sjöng julpsalmer och sånger så alla blev rörda. Det gällde bara att se till att han inte konsumerade för många snapsar, ty då blev han tråkig och sluddrig.

Vid sjutiden var bordet dukat i matsalen och alla samlades. Vi började med smörgåsbord med kall skinka, köttbullar och f.ö., alla de sorter som ett gammalt hederligt smörgåsbord bestod av före restriktionerna. Egentligen hörde det till att måltiden bara skulle bestå av lutfisk som varmrätt och sen gröt, men när vi hade främmande var det alltid nån, särskilt barn, som inte kunde äta fisk, så då serverades även stek med sås och potatis, Därefter risgröt med kall saftsås eller gräddmjölk, efter behag. Snaps och öl serverades både till smörgåsbordet och varmrätterna, öl bryggde vi inte själv, far blandade samman vanligt öl och porter som

ACC. N:R M. 11067:6.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

fick stå på lager en tid. ~~XXXX~~ Efter gröten serverades klenor och
 armakakor fyllda med sylt och vispad grädde, därtill dracks ett glas vin.
 Ett rim rimmades alltid till gröten, som också innehöll mandel. Ett par rim
 som jag kommer ihåg: Gröten är kokt i gryta och inte i spann, Gud välsigne
 mor och hennes lille man. - - Jag sitter bredvid ett nöt, och äter gröt,
 när på svarades: jag sitter bredvid ett få och gör så mä. -- Gröten ä go,
 du kan I tro. -- Gröden ä kokt i gryda å inte i spann, man ska eda gröden
 i forrstann. -- Gröden ä kokt i gryda å inte i skål, du ska inte eda mer
 än va du tål. --- Efter maten skulle tomten komma. Faster Elsa och
 Lars ringare smög sig ut, så inte barnen märkte det, och gick ner till
 strarnas rum för att klä sig. Faster Elsa som alltid var tomte tog på sig
 en rock av rött tyg, som var gjord för ändamålet och hade en mask av siden-
 tyg och röd toppaluva samt träskor med röda rosetter, hon var en mycket de-
 korativ tomte och hade alla julklapparna i en säck på ryggen. Lars klädde
 sig i en gammal kjortel och kappa samt löshår och mask och schalet, han
 föreställde en gammal vimsig kringvandrande gumma, som brukade komma till
 Karlöv på 1880:talet och som kallades "Elna tunnta", men för oss barn skulle
 han föreställa tomtens mor. Han sjöng en liten visa som originalet en gång
 brukade sjunga när hon gick omkring, den var om "flickans lilla tår".

ACC. N:R M. 11067:7.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag kommer ännu ihåg den stämning av förväntansfull och respektfylld örtjusning som vi barn kände när tomtarna klampade upp över gårdsplanen och sen med buller och bång gjorde sin entré. Efter utdelningen av julklapparna hörde det till att vi barn och tomtarna skulle dansa kring granen och av oss skulle bjuda tomtarna på kakor. Sedan upptogs kvällen för vår del av att granska och leka med alla julklappar. Före kaffedrickningen sjöng vi barn och Bovin en julpsalm. Någon läsning förekom inte. ~~XXXXXX~~

Under kvällens lopp dansade vi i ring kring granen några gånger, vi lekte pantlekar, skeppet lastas och andra och så spela vi rävspel och ris. Mannarna spela tolva, drack toddi och berättade historier och vid soltiden var det tid med mat igen, sylta och rödbetor och skinka och annan smörgåsmat, men ingen varmrätt mer än små köttbullar, jag tror kvällen avslutades med ännu en kaffedrickning, men vi barn hade väl för det mesta kojat då, fast vi fick vara uppe så länge vi ville. När det var julotta i gamla kyrkan skulle alla gå dit, men det var det inte varje år. Någon gång när jag blev större hände det att far och mor och jag reste till domkyrkans julotta eller Petri i Malmö, men nya kyrkan i Arlöv gick vi aldrig till. Ljus i fönsterna otte-dags brukades ej hemma, ej heller på andra tällen i byn.